

26. Звягин Л.С. Метасистемный подход в экономике и управлении / Л.С. Звягин // Вопросы экономики и управления. – 2016. – № 4. – С. 6–11.

27. Карпов А.В. Психология сознания: Метасистемный подход / А.В. Карпов. – М. : РАО, 2011. – 1088 с.

Рецензент: В. Г. Шинкаренко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.

УДК 657.6

ВЕРБИЦЬКА В.І., канд. екон. наук,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ОБҐРУНТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація.** У статті проаналізовано комплекс чинників, що є оцінкою інноваційного потенціалу підприємства, і, зокрема, зазначено, що головним з них виступає забезпеченість підприємства фінансово-економічними ресурсами, основним джерелом аналізу якої є бухгалтерська звітність. Інформація, що міститься у бухгалтерській звітності, складеній відповідно до вимог чинного законодавства, не в повній мірі відповідає цілям аналізу інноваційного потенціалу. Зазначено, що при проведенні аналізу інноваційного потенціалу підприємства необхідно враховувати відповідність інформаційного наповнення звітності його цілям. Зокрема це стосується оцінки вартості капіталу для аналізу платоспроможності та оцінки ризику залежності підприємства від залучених джерел фінансування. Стаття містить ряд рекомендацій, що дозволяють скорегувати та розширити інформаційну місткість бухгалтерської звітності для оцінки інноваційного потенціалу підприємства.*

***Ключові слова:** підприємство, інноваційний потенціал, бухгалтерська звітність, фінансово-економічні ресурси, інформаційне забезпечення.*

ВЕРБИЦКАЯ В.И., канд. экон. наук,

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

ОБОСНОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ БАЗЫ ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

***Аннотация.** В статье проанализирован комплекс факторов, являющихся оценкой инновационного потенциала предприятия, и, в частности, указано, что главным из них*

выступает обеспеченность предприятия финансово-экономическими ресурсами, основным источником анализа которой является бухгалтерская отчетность. Информация, содержащаяся в бухгалтерской отчетности, составленной в соответствии с требованиями действующего законодательства, не в полной мере соответствует целям анализа инновационного потенциала. Статья содержит ряд рекомендаций, позволяющих скорректировать и расширить информационный объем бухгалтерской отчетности для оценки инновационного потенциала предприятия.

Ключевые слова: предприятие, инновационный потенциал, бухгалтерская отчетность, финансово-экономические ресурсы, информационное обеспечение.

V. VERBYTSKA, Cand. Sc. (Econ.),
Kharkiv National Automobile and Highway University

SUBSTANTIATION OF INFORMATION BASE FOR EVALUATING INNOVATIVE CAPACITY OF AN ENTERPRISE

Abstract. In the article the composition of factors, which are the basis for the evaluation of innovative capacity of an enterprise has been analyzed. In particular, it is pointed out that the key factor in this composition is enterprise's endowment of financial and economic resources and the main source of its analysis is financial statements. The information contained in the financial statements drawn up in accordance with the requirements of current legislation, is not entirely in line with the goals of innovative capacity analysis. The article contains a number of recommendations that give a possibility to refine and expand information scope of the financial statements in order to evaluate innovative capacity of an enterprise.

Key words: enterprise, innovative capacity, financial statements, financial and economic resources, information support.

Постановка проблеми. Перспективи покращання інноваційного потенціалу підприємств пов'язані з активним впровадженням та використанням наукомістких технологій та інтелектуальних ресурсів. Важливе значення при виявленні перспектив розвитку господарських суб'єктів має об'єктивна оцінка їх інноваційного потенціалу, яка дозволяє дослідити в динаміці такі показники, як ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість та ділова активність підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми комплексної оцінки інноваційного потенціалу господарських суб'єктів є об'єктом уваги значної кількості вчених та аналітиків, оскільки

саме комплексна їх оцінка є реальним інструментом отримання достовірної аналітичної інформації, необхідної для оперативного та своєчасного управління процесом розвитку підприємства. До вирішення цієї проблеми та розгляду її ролі в системі інформаційного забезпечення управління підприємством звертались багато дослідників, серед яких слід відзначити С.М. Ілляшенка [1–2], І.В. Новікову [3], С.В. Чоботар [4], В.І. Зінченка, Є.П. Губіна, Е.А. Монастирного, А.Б. Пушкаренка, Г.І. Тюлькова [5], Ю.С. Валєєву, Н.С. Ісаєву [6], О.А. Трифілову [7] та ін.

Віддаючи належне великому внеску цих вчених у вирішення досліджуваної проблеми, необхідно відзначити, що багато питань до цього часу залишаються невирішеними або носять дискусійний характер. Зокрема це стосується складових бухгалтерської звітності підприємства, що є необхідними у процесі аналізу його інноваційного потенціалу. Вказані та інші причини не дозволяють повною мірою реалізовувати завдання, пов'язані з управлінням потенціалом підприємства, що є вкрай важливим в умовах мінливого ринкового середовища.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування інформаційного забезпечення масиву та необхідного коригування бухгалтерської звітності для оцінки інноваційного потенціалу підприємства. Обґрунтування стосується таких аспектів інформації бухгалтерської звітності:

- механізму групування активів;
- уточнення вартості активів підприємства;
- складових розрахунку показників платоспроможності та відповідності термінів оборотності показникам короткострокових зобов'язань;
- доповнень до бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати відомостей для розрахунку фінансового левериджу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виявлення перспектив розвитку підприємства на основі оцінки інноваційного потенціалу полягає в організації системи внутрішнього контролю та порівнювальному аналізі, що забезпечує формування, зберігання та систематизацію інформації щодо кількісних показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

Оцінка інноваційного потенціалу будується на сучасних досягненнях в галузі оперативного економічного контролю, планування, прогнозування, фінансово-інвестиційного аналізу, стратегічного та інвестиційного менеджменту та новітніх інформаційно-обчислювальних технологій. Як відомо, базовими елементами комплексної системи оцінки інноваційного потенціалу підприємства є :

- інформаційна база у вигляді сукупності даних відносно кардинальних змін, що відбуваються у фінансово-господарській діяльності підприємства;

- сукупність основних індикаторів та показників фінансово-господарської діяльності підприємства;

- сукупність другорядних індикаторів та показників фінансово-господарської діяльності підприємства, що дозволяють корегувати підсумки аналізу на галузеву приналежність суб'єкта господарювання;

- система обробки, зберігання та забезпечення доступу до інформації щодо фінансово-господарської діяльності підприємства.

Отже, оцінка інноваційного потенціалу полягає у виявленні можливостей ефективного здійснення інноваційної діяльності підприємств і, перш за все, повинна будуватись на даних аналізу забезпеченості підприємства фінансово-економічними ресурсами.

В економічній теорії та господарчій практиці методика оцінки інноваційного потенціалу для вирішення завдань аналізу економічних можливостей підприємств припускає застосування оцінки платоспроможності, фінансової стійкості та фінансового левериджу [6]. Найбільш інформативним і достовірним джерелом оцінки забезпеченості економічного суб'єкта фінансовими ресурсами виступає бухгалтерська звітність [8].

При проведенні інноваційного аналізу бухгалтерської звітності проводиться інтерпретація її даних з метою отримання інформації про реальну можливість підприємства проявити інноваційну активність. Різні напрями аналізу бухгалтерської звітності здатні дати інформацію про різні грані інноваційного потенціалу економічного суб'єкта. Оцінюючи платоспроможність і ліквідність бухгалтерського балансу, визначають ступінь покриття боргів підприємства майном, що перебуває в його власності. Розрахунок фінансового левериджу дає інформацію про джерела

коштів, за рахунок яких здійснюється фінансово-господарська діяльність економічного суб'єкта.

Розглядаючи бухгалтерську звітність як інформаційну базу для оцінки інноваційного потенціалу, необхідно переконатись, що вона відповідає цілям цього аналізу. Отже, співставляючи майно з кредиторською заборгованістю при аналізі платоспроможності [9], передбачається, що його показано у звітності за справедливою (продажною) вартістю, хоча в реальності це не завжди так. У разі невідповідності реального змісту інформації, що знаходиться в бухгалтерській звітності, запитаю аналітиків, результати аналізу будуть такими, що не можуть бути враховані.

Аналізуючи показники бухгалтерської звітності, як правило, не беруться до уваги варіанти методології формування показників звітності. Так, відповідно до чинного законодавства, підприємства правоспроможні самостійно обирати методи, варіанти і способи обліку фактів фінансово-господарської діяльності [10], що призводить до різних варіантів оцінки одних і тих самих показників звітності. Отже, використовувана методологія може відповідати вимогам означеного аспекту аналізу інноваційного потенціалу та бути абсолютно непридатною для оцінки іншого аспекту.

Таким чином, при проведенні аналізу інноваційного потенціалу підприємства необхідно враховувати відповідність інформаційного наповнення звітності його цілям.

У процесі оцінювання інноваційного потенціалу в першу чергу аналізується платоспроможність підприємства, оскільки саме платоспроможне підприємство більшою мірою здатне до реалізації інноваційних проектів. При аналізі платоспроможності зіставляється майно суб'єкта господарювання з його зобов'язаннями, тобто оцінюється забезпечення боргів власними активами підприємства [9]. Бухгалтерська звітність, складена відповідно до вимог вітчизняного законодавства, буде придатною для цілей аналізу платоспроможності в рамках оцінки інноваційного потенціалу підприємства, оскільки в бухгалтерському балансі показується майно, що належить суб'єкту господарювання на правах власності.

Як відомо, аналіз платоспроможності передбачає групування активів за ступенем їх ліквідності й оборотності, що вимагає від аналітика індивідуального підходу до «ідентифікації» статей балан-

су. Так, наприклад, у складі необоротних активів, що належать до важкореалізованих активів, може виявитися високоліквідне майно підприємства (цінні папери, що котируються на біржі) і, навпаки, у складі оборотних активів, які визнаються швидкоореалізованими, може виявитися неліквідний актив (дебіторська заборгованість не-надійних контрагентів).

Аналізуючи платоспроможність, необхідно особливу увагу приділити оцінці активів, які є забезпеченням зобов'язань кредиторів. В рамках проведення аналізу інноваційного потенціалу підприємства слід виходити з ідеї динамічної балансової теорії, тобто припущення щодо безперервності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Оцінка придбаного майна в активі балансу здійснюється за собівартістю, тобто в сумі фактичних витрат на придбання, отже, оцінка активів не задовольняє цілі оцінки платоспроможності. З метою адекватного аналізу платоспроможності необхідно провести коректування вартості активів підприємства, тобто необхідне здійснення оцінки активів за ринковою ціною (справедливою вартістю).

В рамках аналізу платоспроможності обчислюються фінансові коефіцієнти платоспроможності, які розраховуються шляхом поетапного співставлення окремих груп активів з короткостроковими зобов'язаннями на основі даних бухгалтерського балансу. Наприклад, коефіцієнт загальної платоспроможності є співвідношенням суми запасів, дебіторської заборгованості, фінансових вкладень, грошових коштів і грошових еквівалентів до суми короткострокових зобов'язань [9]. Для безперебійного процесу фінансово-господарської діяльності підприємства природним є погашення своєї заборгованості за рахунок вільних грошових коштів, а не за рахунок продажу запасів або фінансових вкладень.

Таким чином, з метою оцінки інноваційного потенціалу підприємства склад його оборотних активів буде підлягати коригуванню, а саме, як забезпечення поточних боргів підприємства необхідно розглядати тільки грошові кошти і дебіторську заборгованість, але не запаси. Склад короткострокових зобов'язань підприємства за ступенем їх погашення є неоднорідним, отже, терміни оборотності статей активу, які будуть показані в чисельнику коефіцієнтів платоспроможності, можуть не збігатися з термінами оборотності показників

короткострокових зобов'язань, що знаходяться у знаменнику цих коефіцієнтів. Для усунення цієї невідповідності до формування коефіцієнтів платоспроможності можна підходити з урахуванням відповідності терміну оборотності активів і пасивів.

Наявність різних джерел фінансування діяльності у підприємства забезпечує безперебійний процес фінансово-господарської діяльності з урахуванням наявного обсягу виробництва. Дуже рідко в сучасних умовах господарювання економічні суб'єкти можуть обійтися без залучення позикових джерел фінансування, тому певний обсяг діяльності потрапляє в зону ризику припинення фінансування. Оцінити ризик залежності суб'єкта господарювання від залучених джерел коштів дозволяє обчислення показника фінансового левериджу. Бухгалтерський баланс, який є інформаційним джерелом для розрахунку показника фінансового левериджу, будується на принципах права власності та взаємної обумовленості структури активу і пасиву [8]. Відповідно до чинного законодавства [10] в пасиві бухгалтерського балансу слід відображати тільки ті зобов'язання, які виникають при придбанні майна підприємством. Отже, зобов'язання, що виникають при експлуатації майна, що дає дохід, відображення в балансі не знаходять (наприклад, орендовані активи), але при цьому формують залежність фінансово-господарської діяльності підприємства від залучених джерел. Таким чином, даних бухгалтерського балансу для розрахунку показника фінансового левериджу в рамках оцінки інноваційного потенціалу буде недостатньо, а балансові дані необхідно доповнювати відомостями щодо майна підприємства, яке приносить дохід, і які відображені у поясненнях до бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати.

Висновки. При підготовці до аналізу платоспроможності в рамках оцінки інноваційного потенціалу групування активів за ступенем ліквідності повинно проводитися не за їх приналежністю до оборотних або необоротних активів, а з урахуванням їх реальної ліквідності на дату проведення аналізу.

Вартість активів підприємства для аналізу платоспроможності необхідно коригувати, приводячи її до справедливої (ринкової) вартості.

У процесі розрахунку відносних показників платоспроможності (для забезпечення поточних боргів підприємства) необхідно розглядати тільки грошові кошти і дебіторську заборгованість, а також враховувати відповідність терміну їх оборотності термінам оборотності показників короткострокових зобов'язань.

Розраховуючи показник фінансового левериджу, дані бухгалтерського балансу необхідно доповнювати відомостями пояснень до бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати.

Таким чином, обґрунтування інформаційної бази оцінки інноваційного потенціалу підприємства полягає в уточненні їх змісту, що має не тільки теоретичне, а й практичне значення для більш повного та точного визначення інноваційного потенціалу підприємства.

Література

1. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком : навч. посіб. / С.М. Ілляшенко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми : Університетська книга; К. : Княгиня Ольга, 2005. – 324 с.
2. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : Університетська книга, 2005. – 582 с.
3. Новікова І.В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово-інвестиційне забезпечення розвитку (за матеріалами підприємств алмазно-інструментального виробництва України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / І. В. Новікова. – К., 2007. – 17 с.
4. Чоботар. С.В. Інноваційний потенціал підприємства / С.В. Чоботар. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/Okt/18_Chebot.htm.
5. Зинченко В.И. Принципы разработки и применения методики комплексной оценки инновационного потенциала промышленного предприятия / В.И. Зинченко, Е.П. Губин, Е.А. Монастырный и др. // Инновации. – 2005. – № 5. – С. 58–63.
6. Валеева Ю.С. Диагностика производственно-финансового потенциала промышленного предприятия / Ю.С. Валеева, Н.С. Исаева. // Экономический анализ: теория и практика. – 2007. – № 1(82).
7. Трифилова А.А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия / А.А. Трифилова. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 304 с.
8. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. / Н.М. Ткаченко. – К. : А. С. К., 2006. – 784 с.

9. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / К.В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2000. – 152 с.

10. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

Рецензент: В. Г. Шинкаренко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.

УДК 339.74

КОВАЛЬОВА Т.В., канд. екон. наук,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

УТОЧНЕННЯ СУТНОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Анотація. Предметом дослідження у статті є комплекс теоретичних і практичних питань, пов'язаних з електронними грошима як одним із сучасних і прогресивних інструментів розрахунків. Значна кількість точок зору науковців щодо сутності електронних грошей говорить про відсутність одностайної думки з цього приводу, що негативно впливає на використання цієї форми грошей. Тому метою дослідження було обрано уточнення сутності електронних грошей. На основі аналізу, узагальнення та систематизації наукових та нормативних джерел було запропоновано уточнене визначення електронних грошей, вказано на відмінність його від інших визначень. У дослідженні приділено велику увагу ряду специфічних особливостей, зумовлених технологією проведення розрахунків у мережі Інтернет.

Ключові слова: гроші, електронні гроші, грошові кошти, розрахунки, платіжний інструмент.

КОВАЛЕВА Т.В., канд. екон. наук,
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

УТОЧНЕНИЕ СУТИ ЭЛЕКТРОННЫХ ДЕНЕГ

Аннотация. Предметом исследования в статье является комплекс теоретических и практических вопросов, связанных с электронными деньгами как одним из современных и прогрессивных инструментов расчетов. Значительное количество точек зрения ученых о сущности электронных денег говорит об отсутствии единого мнения по этому поводу, что негативно влияет на использование этой формы денег. Поэтому целью исследования было выбрано уточнение сущности электронных денег. На основе анализа, обобщения и